

BV/DEM
Jonas Olofsson

Möte i användarrådet för demokratistatistik 11 november 2018

Närvarande:

Henrik Ekengren Oscarsson, ordförande, Göteborgs universitet (via Skype)
Anna Nyqvist, Valmyndigheten
Kalina Lindahl, Riksdagens utredningstjänst
Paula Blomqvist, Kulturdepartementet
Björn Kullander, Sveriges Kommuner och Landsting
Fredrik Furtenbach, Sveriges Radio (pkt 1-6)
Tiina Ekman, Myndigheten för ungdoms- och civilsamhälles-frågor

Närvarande från SCB:

John Kling, BV/DEM (pkt 1-3)
Mikael Schölin, BV/LEDN
Jonas Olofsson, BV/DEM
Mikaela Järnbert, BV/DEM
Regina Vilkénas, BV/DEM

Frånvarande:

Lisa Pelling, Arena idé
Sven Oskarsson, Uppsala Universitet

1 Godkännande av dagordning

Dagordningen godkändes utan invändning.

2 Informationsrunda – aktuell information från rådets ledamöter och SCB

Björn Kullander berättade om rapporten 310 val som SKL i vanlig ordning publicerar efter valen. Rapporten består av en sammanställning av viktiga fakta om 2018 års val på kommun- och landstingsnivå. Den innehåller även uppgifter om vilka politiska styren som har bildats efter valet, uppgifter som SKL samlar in löpande från kommuner och landsting. Björn informerade även om SKLs demokratidag som 2019 äger rum den 3 april och som kommer fokusera på förtroendevalda. Björn lyfte även att det är viktigt med en översyn av valseدلarna i samband med valen.

Anna Nyqvist, Valmyndigheten, berättade att förberedelserna för Europaparlamentsvalet är i full gång och hänvisade i övrigt till sin senare punkt på programmet.

Kalina Lindal, RUT, berättade att det är högt tryck i samband med partiernas budgetarbete i riksdagen. I övrigt är det normal belastning med inkommande förfrågningar från riksdagsledamöterna.

Regina Vilkénas, SCB, informerade om att insamlingen för partisympatiundersökningen som publiceras 4 respektive 7 december är i full gång.

Tiina Ekman, MUCF, berättade att myndigheten genomfört skolval på uppdrag från regeringen i samband med höstens val. Totalt deltog 1 500 högstadie- och gymnasieskolor och 390 000 elever. Valdeltagandet blev 80 procent. Resultaten finns på myndighetens webbplats (www.mucf.se/resultat-i-skolval-2018). Även i samband med Europaparlamentsvalet 2019 har myndigheten fått i uppdrag att genomföra skolval och planerar inför detta.

Paula Blomqvist, Kulturdepartementet, informerade om arbetet under övergångsregeringen och principerna för en övergångsbudget. Insatser som är planerade inom demokratiområdet avseende Europaparlamentsvalet 2019 finns aviserade i budgetpropositionen för 2018. Det gäller MUCFs uppdrag om skolval, utvärdering av partiernas medel för särskilda informationsinsatser för höjt valdeltagande och SCBs studie av valdeltagandet i samband med valet. I augusti överlämnade regeringen propositionen Stärkt skydd för valhemligheten till riksdagen. Riksdagen planerar att fatta beslut den 21 november. I propositionen föreslås en lagändring som innebär att det införs ett krav på att den plats där valsedlar kan läggas ut ska avskärmas. I juni tillsatte regeringen kommittén Demokratin 100 år – samling för en stark demokrati (dir. 2018:53), Kommittén som leds av Peter Örn ska bland annat planera och samordna insatser och aktiviteter för genomförande år 2021.

Fredrik Furtenbach, SR, meddelade att Ekot fortsätter samarbetet med SIFO rörande Mediemätaren som presenterades på SCBs demokratidag tidigare i höst.

Henrik Ekengren Oscarsson, GU, meddelade att insamlingen för Valundersökningen är på väg att avslutas. Insamlingen görs av SCB tillsammans med GU och har gått i enlighet med plan. Inflödet ligger på mellan 45-48 procent för olika paneldelar. Nu påbörjas arbete med att bygga ihop enkätdata och ta fram resultat. Inledningsvis kommer resultat kring kunskapsfrågor att publiceras. Det gäller dels frågor om 1921 års rösträttsreform som innebar starten för den svenska demokratiska parlamentarismen men även vilka partier som idag ingår i det lokala styret. Efter valen i september har Valforskningsprogrammet tagit fram tre rapporter. Det planeras även för en Valundersökning i samband med Europaparlamentsvalet och då kommer Linda Berg, också vid Göteborgs universitet, att vara primärforskare tillsammans med Henrik.

3 SCB-information

Mikael Schölin gav en lägesbeskrivning för SCB. Ekonomin är ansträngd men under kontroll. Omlokaliseringen till Örebro är i stort sett klar. Det kommer nya riktlinjer för den officiella statistiken, vilket blir ett stöd till statistikansvariga myndigheter. Det har varit mycket arbete i samband med GDPRs fulla implementering. SCB har också lanserat en ny webbplats och gradvis kommer hela webben få nytt utseende. SCB får en ny sammanhållen datainsamlingsavdelning från våren 2019 och fokus kommer fortsatt vara på bortfallsfrågan. Detta användarrådsmöte blir även det sista för denna mandatperiod. Det pågår en utvärdering av användarråden, bland annat har enkäter skickats ut till alla användarrådens ledamöter. Resultaten håller på att sammanställas och därefter tas beslut om hur användarrådets fortsatta arbete.

Därefter informerade John Kling lite mer specifikt om arbetet inom demokratistatistiken. Efter allmänna valen 2018 kommer SCB publicera valresultaten i november. I mars eller april publiceras mer detaljerade uppgifter om nominerade och valda kandidater och i juni publiceras den totalräknade valdeltagande-undersökningen, samtidigt som SCB avrapporterar första delen av ett regeringsuppdrag om valdeltagandet. Kopplat till Europaparlamentsvalet kommer liknande publiceringar att ske. Valresultaten publiceras i juni eller juli. Mer detaljerade uppgifter om nominerade och valda kandidater publiceras under hösten och valdeltagandeundersökningen, också den totalräknad, publiceras senast i juni 2020. Det pågår även annat arbete inom demokratistatistiken vid SCB. I januari 2019 publiceras avhoppstatistik avseende föregående mandatperiod. PSU publiceras som vanligt i juni och december 2019. Det kommer vara ett omfattande insamlingsarbete kopplat till undersökningen om förtroendevalda i kommuner och landsting, det kommer även skrivas ett antal artiklar kopplade till demokratistatistiken.

4 Valmyndighetens erfarenheter i samband med valen

Anna Nyqvist presenterade en sammanfattning av Valmyndighetens erfarenheter i samband med 2018 års val. De allmänna valen är speciella händelser i en svensk förvaltningskontext. Efter 2018 års val har totalt 14 745 mandat tillsatts och fler än 8 miljoner människor var röstberättigade i minst ett val. Valmyndigheten har låtit trycka 558 miljoner namnvalsedlar med ledamöter samt 115 miljoner valsedlar med enbart partierna. Valdeltagandet ökade i valen, medan antalet ogiltiga röster var relativt oförändrat jämfört med tidigare val. En ny kategori av ogiltiga röster är röster på partier som inte anmält deltagande i valen. Totalt var det 308 partier som anmälde deltagande. I riksdagsvalet var det 79 partier som deltog och alla utom tre av dem deltog även i övriga val. Det var en stor ökning i antalet frågor som kom till Valmyndigheten jämfört med föregående val. De flesta frågor inkom i nära anslutning till valdagen. I media uppmärksammades Valmyndigheten främst för resultat, räkning och redovisning. Även statistikfrågor var vanliga, liksom frågor om hur val går till.

Slutsatsen Valmyndigheten drar av 2018 års val är att det svenska valsystemet är robust. Mycket av fokus har handlat om fel eller påstådda fel. Exempelvis att valmyndighetens webbplats låg nere under valkvällen. Valmyndighetens

uppfattning är dock att det inte varit mer fel än under andra val, och inga fel som påverkar valresultatet. Det har också varit många överklaganden, men det återstår att se hur många som har någon substans. Att det är fokus på fel kan i sig vara utvecklande, men det är kan också bli problematiskt om det finns en bild av att det är mycket fel som begås i samband med valen.

Valmyndigheten kommer framöver att avrapportera behov av förändringar till regeringen kopplade till valen. Preliminära diskussioner rör Valsedelsystemet och den stora mängd valsedlar som trycks och distribueras, ordningen i valbåsen, en digital röstlängd, eventuella spärrar för att bilda parti och hur man långsiktigt kan säkra distribution av röster i kommande val.

5 Forskningsläget för webbpaneler

Elias Markstedt vid Statsvetenskapliga institutionen och LORE/SOME-institutet vid Göteborgs universitet presenterade en genomgång av opinionsinstitutens webbpanelundersökningar, samt relevanta forskningsrön inom området. En utveckling från valet 2014 är att fyra av de åtta stora mätinstituterna (SCB exkluderat) har övergått från att inte alls ha inslag av webbpaneler vid 2014 års val till att delvis ha det vid 2018 års val. Därmed är det bara ett av de åtta mätinstituterna som inte alls har inslag av webbpaneler.

Det går att dela in webbpanelerna i sannolikhetsbaserade undersökningar (slumpmässiga paneler), samt icke-sannolikhetsbaserade webbpaneler (självrekryterade paneler). Den bakomliggande trenden är att det blir allt svårare att få in svar via telefon och det mötte opinionsinstituterna upp på olika sätt med ökade inslag av webbpaneler. Problemen med webbpaneler, framförallt självrekryterade, är att det fortfarande saknas mycket forskning kring hur webbpaneler och telefonintervjuer bör vägas samman. Det är också svårt att utifrån vedertagen statistisk teori uttala sig om kvalitén i webbpanelundersökningar eftersom metodiken skiljer sig åt och sällan redovisas utförligt (exempelvis svarsfrekvenser och hur rekryteringen går till).

Men kvalitet bör inte bara bedömas efter hur väl de använda metoderna överensstämmer med statistisk teori, utan även efter hur träffsäkra resultaten är. Partisymptiundersökningar är ett bra fall eftersom vi kan stämma av hur det går i varje val. Både amerikanska och svenska studier visar att rekrytering och urval är väldigt viktiga för undersökningarnas kvalitet. De studier som har breddat vilka mått som undersöks bortom partisympti har i stora drag givit samma resultat. Däremot ser det ut som att kontaktstrategier, via webb eller telefon, närmat sig varandra alltmer vad gäller träffsäkerhet, men här saknas systematiska genomgångar av utvecklingen. Icke-sannolikhetsbaserade webbpaneler har i Sverige haft en något sämre träffsäkerhet mellan 2006-2014 och vad det verkar även i samband med 2018 års val. Kvaliteten varierar dock stort inom kategorin, vilket gör det svårt att göra generaliseringar som gäller alla urval. Icke-sannolikhetsbaserade paneler har dock blivit bättre över tid och är användbara för panel-, experiment-, och explorativa studier om begränsningarna tas i beaktande.

6 PSU's metodundersökning 2018

Regina Vilkénas presenterade resultat från SCBs metodundersökning med syfte att utvärdera och validera Partisympatiundersökningen. Metodundersökningen genomförs återkommande i samband med val men är en mindre undersökning än den ordinarie. I år bestod urvalet av 6 000 personer uppdelat på 3 paneler.

Resultaten visar att majoriteten av skattningarna hamnar nära valresultatet, med ett genomsnittsfel på 0,86 procentenheter. Det är i relation till andra undersökningar ett bra resultat. Trots en relativt bra precision finns det anledning att se över estimatorerna för val-idag-skattningen och partisympatiskattningen, inte minst på grund av ett ökat bortfall senaste åren. Fokus för översynen kommer att ligga på antal regioner i estimatorm, imputering och att öka jämförbarheten mellan val idag-skattningen och partisympatiskattningen. Analysen kommer ske under vintern, våren 2018-2019 och resultaten kommer att dokumenteras.

7 SCB och totalräknat valdeltagande – nuläge och möjligheter

Under punkten redogjorde Mikaela Järnbert, SCB, för arbetet med skanning av röstlängder, såväl förberedelser inför och genomförandet av skanningen samt det arbete som nu pågår gällande kvalitetssäkring av insamlade uppgifter.

Därefter informerade hon om hur SCB har tänkt publicera de regionala uppgifterna samt vilka typer av analyser som planeras att genomföras inom ramen för det uppdrag som SCB har från regeringen av analys av valdeltagandet vid de allmänna valen 2018.

Synpunkter efterfrågades från rådets medlemmar och det framkom en hel del förslag. En del rörde den geografiska dimensionen, dels fokus på skillnader mellan valdistrikt dels analys av stad och land. En annan rörde behovet av regionala uppgifter kring valdeltagandet bland förstagångsväljare. Utöver den redovisning som planerades framfördes boendeförhållande som en intressant bakgrundsvariabel för analys av valdeltagande.

8 SCB, Governance och Medborgarundersökningen

Jonas Olofsson informerade om SCBs planer att bjuda in till samtal om hur statistik som kopplar till Governance kan göras till officiell statistik. På internationell nivå arbetar den av FN tillsatta Praia-gruppen med en metodologisk handbok om hur Governance ska mätas, deras slutgiltiga rapportering beräknas ske i . Den tar bland annat hänsyn till indikatorerna under mål 16 i Agenda 2030 om fredliga och inkluderande samhällen. SCB genomför sedan tidigare medborgarundersökningen som är en uppdragsundersökning riktad till kommuner. En designändring av undersökningen skulle möjliggöra redovisning på nationell nivå. Det skulle fortfarande vara möjligt för kommuner att beställa extraurval för redovisning på kommunnivå. SCB genomför även ULF/SILC som är officiell statistik, bland annat kommer från och med 2018 kommer frågor om tillit ingå bland undersökningens kärnvariabler.

SCB vill nu gå vidare med att göra frågor om Governance till officiell statistik och föra samtal med användare av statistiken och andra aktörer inom området. Från användarrådet uttryckte SKL, MUCF och Göteborgs universitet intresse att delta. Även Uppsala universitet och eventuellt även andra lärosäten bör bjudas in enligt användarrådet. SCB planerar att bjuda in till sådana samtal under våren 2019.

9 Övriga frågor

Mikael Schölin tackade användarrådet å SCBs vägnar för den gångna mandatperioden. SCB ska nu utvärdera alla användarråd och återkommer därefter med besked om fortsättning.